

Odpowiedzialność przedsiębiorstwa za zrównoważony rozwój

Przekształcenia społeczno – gospodarcze pod koniec lat 90 XX wieku, które przyczyniły się do powstania i rozwijania gospodarki rynkowej, zainicjowały nowe trendy w działalności przedsiębiorstw. Odpowiedzialność społeczna biznesu (ang. corporate social responsibility) jest determinowana przez znaczenie trzech słów: społeczeństwo, odpowiedzialność oraz przedsiębiorstwo. Oznacza relacje zachodzące między organizacjami i społecznościami. Opisuje zakres odpowiedzialności powstający po obu stronach tych relacji. Społeczność należy rozumieć w możliwie najszerszym sensie, tak aby objąć wszystkich interesariuszy organizacji, czyli tych którzy współpracują lub będą współpracować z organizacją.[5]

1. ISTOTA ODPOWIEDZIALNOŚCI SPOŁECZNEJ BIZNESU

Istnieje wiele sposobów definiowania oraz określeń i zagadnień związanych z CSR (ang. Corporate Social Responsibility – CSR). Ze względu na złożoność problemów związanych ze społeczną odpowiedzialnością biznesu może się okazać, że nigdy nie powstanie jednoznaczna i zwarta definicja. Z drugiej strony można jednak mieć nadzieję, że w końcu do tego dojdzie. Przykładem może być definicja społecznej odpowiedzialności zaproponowana przez Normę ISO 26000. Od wielu lat problem społecznej odpowiedzialności nabiera coraz większego znaczenia i coraz więcej ośrodków akademickich, organizacji biznesowych, politycznych, pozarządowych stara się o doprecyzowanie i określenie istoty społecznej odpowiedzialności.

Ze względu na fakt, iż idea społecznej odpowiedzialności (biznesu) obejmuje wiele zagadnień i problemów, istnieje też kilka poglądów na historię jej powstania. Źródeł i korzeni tej idei można już doszukać się w dorobku myślicieli i filozofów działających na przestrzeni wieków. Można też przyjąć iż do idei odpowiedzialności w biznesie wiodły co najmniej trzy podstawowe drogi, które przecięły się pod koniec dwudziestego wieku. Były to: droga teoretyczna – koncepcja zrównoważonego rozwoju (ekorozwoju), droga nacisku obywatelskiego oraz droga samoregulacji biznesu.

2. MODEL ODPOWIEDZIALNOŚCI SPOŁECZNEJ

Spotykamy dwa podstawowe modele społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa: after profit obligation (obowiązki po osiągnięciu zysków) i before profit obligation (obowiązki przed osiągnięciem zysku). A.B. Carroll Twórcą modelu after profit obligation [1], wyróżnia on cztery stopnie odpowiedzialności przedsiębiorstwa: ekonomiczną, prawną, etyczną i filantropijną. Społeczeństwo oczekuje od przedsiębiorstwa odpowiedzialności ekonomicznej i prawnej, wymaga odpowiedzialności etycznej i odpowiedzialności filantropijnej. Na odpowiedzialności ekonomicznej opierają się pozostałe rodzaje odpowiedzialności społecznej biznesu. Przedsiębiorstwa dążąc do zysku mają obowiązek działać w granicach prawa w związku z czym odpowiedzialność prawna usytuowana jest na wyższym szczeblu. Prawo ma być płaszczyzną odniesienia dla działania kadry menadżerskiej. Kolejnym szczeblem wg Carrolla jest odpowiedzialność moralna (etyczna). Działania przedsiębiorców powinny być wykonywane w sposób sprawiedliwy, należyty w obszarze wolnym od regulacji prawnych. Przy takim definiowaniu etycznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa „poziom odpowiedzialności moralnej zależy od tego, co ludzie w danym społeczeństwie uważają za godziwe sprawiedliwe, należyte”[3]. Duże znaczenie ma tu również „etyka podmiotu” - menadżera podejmującego decyzje oraz dzia-

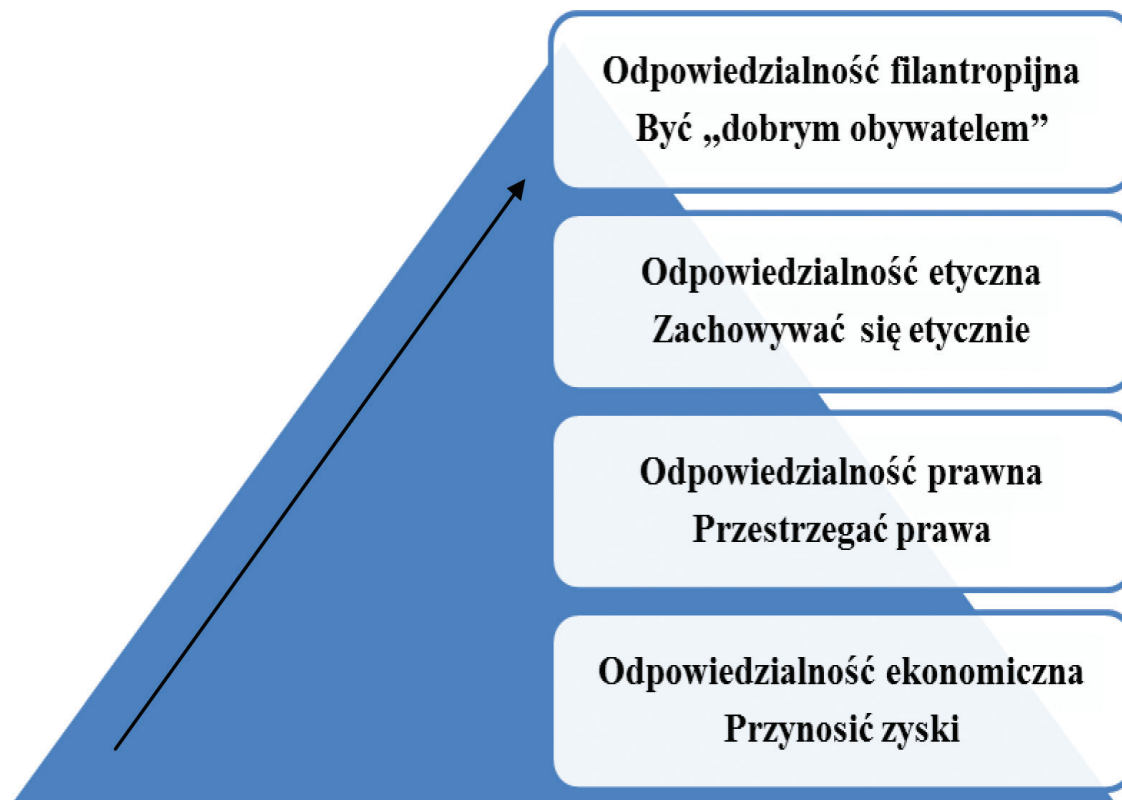
1 mgr, P. Dulewicz, asystent, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Ekonomii i Zarządzania, Katedra Logistyki.

2 mgr, A. Perzyńska, wykładowca, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Ekonomii i Zarządzania, Katedra Logistyki.

3 dr hab. inż., K. Witkowski, profesor, Uniwersytet Zielonogórski, Wydział Ekonomii i Zarządzania, Katedra Logistyki.

łania w przedsiębiorstwie. Znaczą to, że “o zakresie i poziomie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstwa decyduje klimat etyczny społeczeństwa, wiedza profesjonalna i sumienie menadżerów i pracowników, wspomagane przez kodeksy etyczne przedsiębiorstwa oraz inne instytucje społeczne”[3].

Carroll na szczycie swojej piramidy (rys. 1) dotyczącej odpowiedzialności społecznej umieszcza odpowiedzialność filantropijną, która czyni z korporacji instytucję obywatelską poprzez przeznaczenie części zasobów przedsiębiorstwa na rzecz społeczeństwa celem udzielenia konkretnej pomocy.

Rys. 1. Piramida społecznej odpowiedzialności

Źródło: opracowanie własne na podstawie [1].

Model before profit obligation sformułowali Y.Ch. Kang i D.J. Wood. Podstawą modelu jest uznanie wartości moralnych jako najważniejszych, przed innymi wartościami, które powinny być im podporządkowane. Zysk osiągnięty bez przestrzegania istniejących norm nie jest moralnie usprawiedliwiony i dlatego przedsiębiorstwa powinny podlegać zewnętrznemu mechanizmowi kontroli.

3. ODPOWIEDZIALNOŚĆ PRZEDSIĘBIORSTWA A KONCEPCJA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU

Według Ministerstwa Gospodarki podstawowym założeniem CSR jest „odpowiedzialne i etyczne postępowanie biznesu względem grup społecznych, na które oddziałuje z możliwie największym poszanowaniem środowiska przyrodniczego”. Budowanie odpowiedzialnego społecznie modelu biznesu wynika z **koncepcji zrównoważonego rozwoju**, podkreślającej potrzebę uwzględnienia w działalności gospodarczej, oprócz wymiaru ekonomicznego, również czynników społecznych i środowiskowych, w celu zaspokojenia potrzeb nie tylko obecnego, ale i przyszłych pokoleń.[8]

Rozwój zrównoważony obejmuje trzy splecione ze sobą wymiary: ekonomiczny, społeczny i związany ze środowiskiem naturalnym. Ten ostatni traktowany jest w literaturze przedmiotu jako dominujący – zapewne dlatego, że nieodnawialność zasobów naturalnych stanowi najsilniejszą barierę trwałego rozwoju. [6] Zgodnie z tym podejściem możliwości zrównoważonego rozwoju (w dużej mierze zależnej od zasobów

naturalnych) oraz wpływu na otoczenie zazwyczaj analizowano w kontekście środowiska naturalnego. Tymczasem do zasobów trudno odnawialnych, warunkujących rozwój zaliczyć należy jeszcze przestrzeń i kapitał ludzki. Wysoki poziom zasobochłonności może być przeszkodą w rozwoju nowoczesnej i konkurencyjnej gospodarki, w związku z tym w Krajowym Programie Reform wskazano szereg działań wpisujących się w priorytet strategii „Europa 2020” dotyczący rozwoju zrównoważonego.[7] Są to inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, energetyczną i transportową oraz w zakresie rozwoju i wdrażania technologii środowiskowych. Inwestycje w nowoczesne i bardziej wydajne sieci przesyłowe, wspieranie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, nowe regulacje w obszarze gospodarki wodno-ściekowej i w obszarze gospodarki odpadami mają na celu zmniejszenie energochłonności i zasobochłonności polskiej gospodarki. Planowane są także inwestycje transportowe zmierzające do ograniczenia negatywnego wpływu transportu na środowisko naturalne. Podejmowane kroki wspierają rozwój gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, w sposób bardziej przyjazny środowisku i bardziej konkurencyjny. Przyczyniają się one do realizacji celu efektywnie korzystając z zasobów naturalnych w zgodzie z rozwojem zrównoważonym. Konieczność zaangażowania się biznesu w kwestie środowiskowe, uzasadnia się tym, aby umocnić stabilizację i wytwarzać bogactwo przez długi czas zabezpieczając bieżące potrzeby w taki sposób aby nie umniejszać szans przyszłych pokoleń na ich zaspokojenie co poprzez integrowanie strategii środowiskowych i podejmowaniu działań z wyzwaniami środowiskowymi, leży w interesie gospodarczym przedsiębiorstw.[4] Nowoczesny i odpowiedzialny biznes poszukuje synergii pomiędzy ekonomicznym, środowiskowym i społecznym aspektem funkcjonowania, budując kompleksową strategię rozwoju firmy w oparciu o założenia CSR. Podejmowanie przez przedsiębiorstwa dobrowolnych zobowiązań co do zasad postępowania w wielu przypadkach może umożliwić rezygnację z regulacji, tym samym prowadząc do redukcji obciążeń administracyjnych dla biznesu. Działania prowadzone na rzecz CSR prowadzą do osiągnięcia celu jakim jest zrównoważone wykorzystanie zasobów środowiska. Należy eliminować prowizorkę w podejściu do odpowiedzialności społecznej za zrównoważony rozwój czyli tak zwany „greenwashing”, czyli takie prezentowanie przez firmy swoich produktów i procesów działalności, aby sprawiały wrażenie, że są przyjazne środowisku naturalnemu. Nasilające się obawy społeczne spowodowały, że przedsiębiorstwa zostały zobligowane do pomiaru swojego wpływu na środowisko społeczne jak i naturalne, a zarazem przyjęcia wytycznych w zakresie raportowania opartych na „potrójnej linii przewodniej” (triple bottom line), w celu rozliczenia energii oraz innych wykorzystywanych zasobów, i wskazania oddziaływań w rezultacie ich działalności.[4] Rosnące zapotrzebowanie na energię i zasoby naturalne w szybko rozwijającym się współczesnym świecie, zwraca uwagę menadżerów na ekologię i zrównoważony rozwój. Wiąże się to nie tylko z rosnącym zużyciem zasobów naturalnych, ale także z rosnącymi ich cenami. Wymusza to na przedsiębiorcach szukania nowych alternatywnych rozwiązań, w tym czystych technologii opartych na źródłach odnawialnych.[2] Zainteresowanie współczesnego biznesu kwestiami ekologicznymi jest spowodowana także presją ze strony otoczenia (np. rządy i organizacje międzynarodowe, organizacje ekologiczne, działania samych konsumentów, właściciele przedsiębiorstw, akcjonariusze) na zachowanie środowiska naturalnego czystych technologii.[2] Zarządzanie korporacyjnym zrównoważonym rozwojem i odpowiedzialnością to sprawianie, by ludzie na całym świecie mogli osiągać cele biznesowe, takie jak misja, wizja i wartości firmy, jasno komunikowana polityka i strategię firmy, które mają spełniać wymogi środowiskowe stawiane firmą na całym świecie.

4. STUDIUM PRZYPADKU – PGNiG SA

Spółki i Oddziały Grupy Kapitałowej PGNiG od lat prowadzą liczne działania z zakresu odpowiedzialnego biznesu i zrównoważonego rozwoju zarówno, jeśli chodzi o Rynek, jak i Miejsce Pracy, Społeczności Lokalne czy Środowisko Naturalne.[9]

PGNiG działa, jako firma notowana na giełdzie, w oparciu o dokument „Dobre Praktyki Spółek Notowanych na GPW w Warszawie”, starając się wyprzedzać obowiązujące praktyki w tym zakresie. Firmy GK PGNiG posiadają certyfikaty zgodności wdrożonego Systemu Zarządzania Środowiskowego (SZŚ) z normą PN-EN ISO 14001. PGNiG SA promuje nowe rozwiązania i technologie. Jedną z nich jest wykorzystanie gazu

w instalacjach klimatyzacyjnych. Pozwoli to na ogrzewanie i chłodzenie obiektów po kosztach konkurencyjnych wobec innych źródeł energii. Strategicznym podejściem do zrównoważonego rozwoju i odpowiedzialnego biznesu jest misja Grupy Kapitałowej PGNiG - „działając w interesie naszych akcjonariuszy, klientów i pracowników chcemy być wiarygodnym i przejrzystym partnerem, realizującym rozwój i wzrost wartości firmy w zgodzie z zasadami zrównoważonego rozwoju”. Oznacza to, że w aktywności biznesowej liczą się nie tylko rezultaty, ale też droga do osiągnięcia celów biznesowych, sposób działania. Działanie spółek zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju wpływa pozytywnie na wyniki finansowe firmy i wzrost jej wartości. W 2008 roku, wraz z ogłoszeniem nowej strategii biznesowej, rozpoczęto projekt wypracowania strategii odpowiedzialności społecznej w Grupie PGNiG. Polityka odpowiedzialności społecznej PGNiG to rzeczywiste fakty i akcje w codziennych działaniach firmy na polu społecznym oraz środowiskowym. W trakcie trwania realizacji działań charytatywnych czy sponsoringowych, które zakładają wprowadzenie długotrwałych i pozytywnych zmian w życiu mieszkańców regionu.[9]

Grupa Kapitałowa PGNiG została wyróżniona Laurem Odpowiedzialności za Dobrą Praktykę CSR. Laur Odpowiedzialności stanowi potwierdzenie wysokich standardów, jakie firma stosuje przy tworzeniu i realizacji dobrych praktyk biznesowych będących wyrazem społecznej odpowiedzialności firmy. PGNiG jest włączone do pierwszego w tej części Europy indeksu firm odpowiedzialnych społecznie (Respect Index Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie).

5. ZAKOŃCZENIE

Społeczna odpowiedzialność biznesu rozumiana jest obecnie jako odpowiedzialny sposób funkcjonowania firmy w przestrzeni zarówno społecznej, ekonomicznej, jak i przyrodniczej. PGNiG SA przestrzega zasady zrównoważonego rozwoju w aspekcie poszanowania środowiska naturalnego, to ważny element naszej strategii. Wpływ spółek Grupy PGNiG na środowisko jest naturalnie wpisany w specyfikę ich działalności. PGNiG ingeruje w zasoby naturalne praktycznie w każdym obszarze działalności, a jednocześnie wykorzystanie gazu ziemnego, który pozyskuje, pozwala na znaczące ograniczenie wielkości emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Streszczenie

Tematem niniejszego artykułu jest *Odpowiedzialność społeczna przedsiębiorstwa za zrównoważony rozwój*. W artykule przedstawiono istotę organizacji odpowiedzialnej społecznie, modele organizacji społecznie odpowiedzialnej oraz przykład organizacji społecznie odpowiedzialnej. Celem artykułu jest określenie działań przedsiębiorstwa odpowiedzialnego za zrównoważony rozwój.

Corporate Social Responsibility for sustainable development

Abstract

The subject of this article is Corporate Social Responsibility for sustainable development. The paper presents the essence of the socially responsible organization, socially responsible organization models and an example of a socially responsible business organization. The purpose of this article is to determine the operations of the company responsible for sustainable development.

6. LITERATURA

- [1] Carroll, A.B., Business and Society, Ethics and Stakeholder Management, 1993.
- [2] Juchanowicz, M. (Red.), Społeczna odpowiedzialność biznesu w nowej gospodarce, Wydawnictwo OpenLinks, Warszawa, 2012.
- [3] Rybak, M., Etyka menadżera – społeczna odpowiedzialność przedsiębiorstwa, PWN, Warszawa, 2004.

- [4] Smith, N.C., Lennsen, G., Odpowiedzialność biznesu. Teoria i praktyka, Wydawnictwo Studio Emka, Warszawa, 2009.
- [5] Werther, W. B. , Chandler D., Strategic Corporate Social Responsibility, Sage Publications, Thousand Oaks 2006.
- [6] Witkowski, K., The aspect of integrated logistics for sustainable development, roceedings of the Joint International IGIP-SEFI : Annual Conference 2010. Trnava, Słowacja, 2010 .- Brussel : SEFI, 2010
- [7] http://ec.europa.eu/enterprise/mobile/topics/policies/sustainable-business/corporate-social-responsibility/index_en.html
- [8] <http://www.mg.gov.pl/Wspieranie+przedsiebiorczosci/Zrownowazony+rozwoj/Spoleczna+Odpowiedzialnosc+Przedsiebiorstw+CSR>
- [9] <http://www.pgnig.pl/pgnig/9293>